

Posudek disertační práce Markéty Ježkové

Praha – Besançon: Rudolf II. a sbírka rodiny de Granvelle.

Budování sbírek císaře Rudolfa II. byl velmi komplikovaný proces, neboť způsob akviziční činnosti probíhal nejrůznějšími směry. Vášnivý sběratel zaměstnával své vyslance u cizích dvorů, renomované obchodníky s uměním z celého světa, především z Itálie a německých zemích, a také své dvorní umělce, které za tím účelem vysílal na cesty po Evropě. Významnou roli sehrávali ve sběratelské činnosti Habsburků ti příslušníci rodu, kteří jako místodržící působili především ve španělském Nizozemí: ne náhodou sdílel Rudolf II. stejné záliby jako jeho mladší bratr Ernst, místodržící ve španělském Nizozemí, se kterým byl vychován na dvoře krále Filipa II. Proto byli oba ve sběratelském zájmu inspirováni svým strýcem, a to nejen v akviziční činnosti, ale i v intensivní podpoře tvorby vlastních dvorských umělců. Každá nová akvizice pro císařovy sbírky, tedy pokud získané dílo nevzniklo přímo v dílnách dvorních umělců, měla svou často pozoruhodnou historii.

Markéta Ježková si jako téma své doktorské práce vybrala sice často uváděnou, ale ve významu zatím podrobně nepoznanou a nedoceněnou historii nákupu části sbírky rodiny de Granvelle císařem Rudolfem II. Jasnější představu o této akvizici umožnil především intensivní historický a archivní průzkum, který probíhal v posledních dvou desetiletích minulého století a probíhá ve Francii a Belgii i v současnosti u příležitosti rekonstrukce muzea v Besançonu, která má být dokončena v tomto roce. Díky Markétě Ježkové máme nyní k dispozici obsáhlý bibliografický soupis publikací, týkající se rodiny de Granvelle, publikovaný v minulých staletích i v současné době, odkazy na průběžně zpřístupňované přebohaté písemné dokumenty o ní, uložené v archivech ve Francii, Belgii a Španělsku. Nově připomenuté a zhodnocené jsou dříve publikované rakouské archivy.

Bohaté archivní fondy týkající se členů rodiny de Granvelle poskytují významné doklady o politice a diplomacii Habsburků v průběhu 16. století. I když v menší míře, ale přesto přesvědčivě dokumentují také jejich zájem o umění, jeho úloze v rámci politické propagandy a v neposlední řadě i sběratelství Granvellů. Z toho pohledu je důležitá ta část práce Markéty Ježkové, která se zabývá historií rodiny de Granvelle a její sbírky na

pozadí dobových událostí, vzestup středostavovských členů rodiny do vysokých státních a církevních funkcí v Říši, následná nobilitace a bohatá stavební činnost související s budováním výstavných rezidencí s odpovídající úrovní reprezentace. Granvellové sehráli významnou roli především ve službách španělských Habsburků. Markéta Ježková připomíná podstatnou úlohu dvou místodržících ve španělském Nizozemí, které tam vykonávaly dvě mocné ženy, Markéta Habsburská a především Marie Habsburská, na jejímž múzickém dvoře strávil mladičkový arcivévoda Ferdinand II. několik let, dříve než se ujal – také jako místodržící - vlády v českých zemích. Mládí Maxmiliána II. a Rudolfa II. bylo výrazně spojeno přímo s pobytem na španělském dvoře, přičemž v každém z mladých arcivévodů zanechalo odlišný efekt. To už ale, protože vláda v Říši a císařský titul přešly na středoevropskou větev rodu, Granvellové nadále následovali především politiku španělského dvora. Proto i jejich mecenášská činnost a sběratelství zůstaly propojeny se španělským Nizozemím a s uměním, pěstovaným a podporovaným na španělském dvoře.

Když se Rudolf II. stal císařem a mohl dát průchod svým zálibám v umění a vědě, jedním z významných agentů – dodavatelů uměleckých děl pro císařské sbírky - se stal jeho vyslanec ve Španělsku Hans Khevenhüller. Od dědice sbírky kardinála de Granvelle, Jeana Thomase Perrenota, získal pro císařské sbírky ať už přímým jednáním nebo pozdějším nákupem z dražby 1589 první významné akvizice. Sbírkou de Granvelle, která v následujících letech procházela složitými peripetemi sporů o vlastnictví, zůstala i nadále objektem intenzivního zájmu císařova. Markéta Ježková podává ve své práci podrobný přehled o vzniku a obsahu sbírky, o jejím osudu po kardinálově smrti. Pro české prostředí, pro akviziční politiku císaře Rudolfa II. je však ještě významnější ta část její práce, která sleduje osudy Françoise Perrenota de Granvelle, hraběte de Cantecroix, který nakonec přes všechny dědické spory se sbírkou disponoval. S ním jednali císařovi agenti, když - zřejmě z podnětu Khevenhüllerova - jednali v Besançonu o nákupu sbírky kardinála de Granvelle. Díky archivním rešeršům Markéty Ježkové dnes víme víc o průběhu cesty pověřenců císařova dvora, Carla Billea, Hanse von Aachen a Matthiase Krätsche do Besançonu, kde tehdy byla tehdy Granvellova sbírka ještě uložena. Ve vídeňském archivu našla kresbu zachycující podobu dvou kamejí, které byly očividně součástí nabídky císaři. Několik německy psaných řádek připojených pod italskými údaji o nich, a také o dvacet malých bronzech napsaných jinou osobou, pochází nepochybně z ruky Aachenovy. Jeho dílem je také rychlý náčrt podoby obou kamejí, nepochybně pro informaci císaři. Je to nejen vzácný doklad toho, co jsme zatím

jen předpokládali, že Rudolf II. se často nemusel díky dvorním umělcům, kteří pro něho díla v cizích sbírkách vybírali, spolehnout jen na jejich ústní či písemné sdělení, ale i na zaslané vizuální ukázky. Je to i zajímavá informace o transportu zakoupených děl: drobné předměty mohli Aachen s Krätschem přivést císaři rovnou, velké kusy byly zasílány separátně příslušně adjustované.

V případě prodeje Granvellovy sbírky Markéta Ježková upozornila způsob, jakým se císař revanšoval za výhodný prodej části sbírky. Za nesmírně výhodný prodej části granvellovske sbírky byl Cantecroix byl jmenován císařským vyslancem v Benátkách, najal si tam palác, který byl podle dobových svědků nákladně zařízen. Ti se také zmiňují o jistých politických vyjednáváních, která se od něho očekávala. Kromě nákupů pro vlastní sbírku zásoboval Cantecroix novými akvizicemi císařské sbírky, jak dokládají údaje inventáře kunstkomy z let 1607 – 1611. Přes nevhodné chování v Benátkách a odvolání do Prahy neztratil Cantecroix císařovu přízeň, byl v roce 1605 říšskou dvorskou radou omilostněn, jeho nemanželské děti legitimizovány. V roce 1607 ho do Prahy následoval jeho synovec a budoucí dědic François-Thomas d'Oiselet, který vstoupil do císařských služeb, byl dokonce povýšen na markýze, neboť si ho císař vybral za vhodného ženicha pro svou dceru nemanželskou dceru Carolinu. Ten sňatek nebyl jistě bez jasné motivace. Když v prosinci 1607 Cantecroix zemřel, císař nechal zabavit veškerý jeho majetek. Mohl tak disponovat alespoň tím, co zřejmě hrabě převezl z Benátek do císařské rezidence.

Přiznávám, že mě nejvíce zaujaly ty části práce Markéty Ježkové, které rozšiřují naše znalosti o sběratelství Rudolfa II., nejen o akviziční činnosti, ale i o politických a diplomatických propletech, které byly pro dobu jeho panování charakteristické. Význam její doktorské disertace však přesahuje tento rámec. Na základě dochovaných seznamů děl, které si císař přál získat ze sbírky kardinála de Granvelle, sestavila jejich podrobný katalog a vysledovala osudy jednotlivých dochovaných děl i těch, která zatím nemohla být s jistotou identifikována nebo vůbec nalezena. Velmi si cením i podrobné nesmírně instruktivní části její práce, věnované na začátku práce historii rodiny de Granvelle a jejího postavení v Říši v průběhu 16. století.

Pokud se mám uvést některé výhrady k předložené práci, která si vzhledem k množství nových informací nepochybně zaslouží budoucí tištěnou publikaci, potom by jí prospělo přehlednější uspořádání kapitol. Také je třeba opatrně zacházet s termíny replika a kopie, protože už v 16. a 17. století se především v textech psaných

zasvěcenými odborníky pečlivě rozlišují. Také by bylo třeba používat průběžně v textu stejnou formu jména téže osoby. Přes tyto drobné výhrady považuji předloženou disertační práci Markéty Ježkové za přínosnou, odpovídající standardů na ni kladeným a proto vřele doporučuji k obhajobě.

V Praze 20. 8. 2018

PhDr. Eliška Fučíková, CSc